

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Tomáš Ryza

**Srovnání vývoje zpravodajských služeb v
ČR a SR po roce 1989**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Tomáš Ryza**

Vedoucí práce: **JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D.**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibliografický záznam

RYZA, Tomáš. *Srovnání vývoje zpravodajských služeb v ČR a SR po roce 1989*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, 2012. 46 s. Vedoucí diplomové práce JUDr. PhDr. Tomáš Karásek, Ph.D..

Anotace

Bakalářská práce „Srovnání vývoje zpravodajských služeb v ČR a SR po roce 1989“ pojednává o historickém vývoji zpravodajských systémů ČR a SR po roce 1989, jejich vzájemném srovnání.

Annotation

Diploma thesis „Comparative analysis of the development of intelligence services in the Czech Republic and Slovakia since 1989“ deals with analysis of the historical development of intelligence services in the Czech Republic and Slovakia since 1989 and their comparison.

Klíčová slova

zpravodajské služby, BIS, UZSI, VZ

Keywords

Intelligence services, security services, democratic transformation

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia s výjimkou neveřejných příloh.

V Praze dne **31.7.2012**

Tomáš Ryza

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. PhDr. Tomáši Karáskovi, Ph.D. za jeho odborné vedení této práce, vedení IPS a FSV za podporu při získávání relevantních informací. Dále všem, kdo mi formou odpovědí na mé všetečné dotazy pomohli zorientovat se ve veřejných zdrojích zabývajících se problematikou zpravodajských služeb. Taktéž bych rád poděkoval své rodině a přátelům za trpělivost, jež se mnou během psaní této práce měli. A v neposlední řadě své babičce, za bezmeznou a ochotnou podporu.

Obsah

Úvod	2
1 Stručný úvod do problematiky zpravodajských služeb	3
1.1 Vymezení pojmů	3
1.1.1 Zpravodajská informace	4
1.1.2 Zpravodajská činnost.....	6
1.1.3 Zpravodajská služba	7
1.1.4 Agent	8
1.2 Postavení zpravodajských služeb v moderním demokratickém státě	9
1.2.1 Hlavní úkoly zpravodajských služeb	10
1.2.2 Možnosti kontroly činnosti zpravodajských služeb	11
2 Společná transformace (1989-1992)	13
2.1 Výchozí stav	13
2.2 Transformace civilních služeb	15
2.3 Transformace v působnosti armády.....	23
3 Vznik a etablování nových zpravodajských systémů po rozpadu společného státu (1993).....	25
3.1 Zpravodajský systém v České republice	25
3.2 Zpravodajský systém ve Slovenské republice	29
4 Co můžeme očekávat do budoucna?	33
Závěr	34
Použitá literatura.....	36
Seznam příloh.....	39
Přílohy	40

Úvod

Zpravodajské služby jsou jednou z nejproblematictějších složek každého státu. Pokud stát využívá zpravodajských služeb příliš a dá jim velké pravomoci, dostává se automaticky pod neustálý tlak kritiky svých občanů. Pokud naopak poskytne zpravodajským službám pravomocí málo, dosadí „slabého“ ředitele nebo zavede příliš mnoho kontrolních mechanismů, jako tomu bylo v ČSFR krátce po revoluci v roce 1989, může dojít k zablokování funkčnosti těchto služeb a zvýšení zranitelnosti státu.

Specifickým problémem s tím spojeným je počet služeb, kterými stát disponuje. Větší množství sice může být náročnější na státní rozpočet, na druhou stranu zpravodajská činnost zasahuje do řady oblastí, které se nemusí navzájem slučovat, pokud budou přiřazeny pouze jedné službě. Na druhou stranu s nárůstem počtu služeb roste také riziko neefektivity celého systému, nepřirozeného toku informací a jejich zamlčování či dokonce zneužívání v konkurenčním boji jednotlivých služeb.

Ve své bakalářské práci se proto pokusím zodpovědět otázku, jakými zpravodajskými systémy disponují Česká a Slovenská republika a proč vznikly právě v této podobě.

Vlastní práce bude rozdělena na 4 základní části, ve kterých bude využito různých postupů. První část se bude věnovat stručnému úvodu do problematiky, blíže vymezí pojem „zpravodajské služby“, popíše jejich postavení a hlavní úkoly v moderním demokratickém státě a možnost jejich kontroly. Tato kapitola je velice důležitá, neboť alespoň rámcově zasadí další problematiku do mezinárodního srovnání.

Následovat bude část věnující se společné transformaci, jež blíže přiblíží výchozí stav na který oba systémy buď navázaly, nebo se od něj nějakým způsobem začaly vzdalovat.

Třetí část věnující se vzniku jednotlivých zpravodajských systémů již bude komparační a bude si všímat rozdílu v počtu a fungování zpravodajských služeb po rozdělení Československa. Tato část vychází z hypotézy, že největší vliv na tuto skutečnost měly postoje politických elit, které byly odlišné v obou státech. Cílem bude ověřit, do jaké míry tomu tak bylo a zda se na tomto faktu nepodílely ještě další nezávislé proměnné. V poslední části, stručně shrnu současný stav a pokusím se nastínit možnosti dalšího vývoje.

1 Stručný úvod do problematiky zpravodajských služeb

Dříve než se pustím do popisu a analýzy historického vývoje jednotlivých zpravodajských systémů, je nutné se chvíli pozastavit u teorie zpravodajských služeb obecně. V této kapitole bych tedy nejdříve rád definoval pojmy zpravodajské služby a zpravodajský systém ve smyslu, v jakém budou dále používány v této práci. Dále bych rád nastínil postavení zpravodajských služeb v moderním demokratickém státě. S tím je samozřejmě spojena také otázka právního postavení těchto služeb. Jako stručné příklady zde budou uvedeny nejčastější systémy moderních, zejména západoevropských, demokracií. Následovat budou hlavní úkoly zpravodajských služeb a stručný nástin zpravodajského cyklu v demokratickém státě. V závěru bude pojednáno také o možnost kontroly činnosti zpravodajských služeb.

1.1 Vymezení pojmů

Ačkoliv zpravodajská činnost provází člověka od nepaměti, dodnes neexistuje její přesná definice. Sice již Sun-Tzu ve svém Umění války hovoří o nutnosti využívat špehy, neboť bez nich je vládce na bojišti slepý, jenže v průběhu historie doznala zpravodajská činnost značných změn. Zatímco Sun-Tzu chápal špehy jako jakési „prodloužené oči“ vojevůdce a vlastní vyhodnocení takto získaných informací ponechával na něm, tak zejména s rozmachem moderních technologií a se změnou pravidel války došlo také k přesunu některých aspektů právě směrem k jednotlivým zpravodajským složkám.

Ještě Carl von Clausewitz chápal na začátku 19. století zpravodajskou činnost pouze jako nutnou součást války. A co více, viděl ji značně skepticky, když hovořil o „mlze války“, jež byla tvořena směsicí mnohdy spolu nesouvisejících informací, které ve většině případů mohly vést jen k dezinformaci rozhodující autority. Se změnami společnosti spojenými s plným nástupem industriální revoluce a zejména se změnami vlastního vedení války, jež se projeví částečně již během válek Napoleonských, ale hlavně během 1. světové války se zpravodajská činnost začala postupně dostávat také do dalších aspektů mezinárodních vztahů. Zpravodajská činnost se tak zaměřovala např. na sociální tendence cílového státu, jeho hospodářství a ekonomii, či veřejné mínění.

Zatím poslední změna nastala s příchodem „informačního věku“ po 2. světové válce, se začátkem studené války a se změnou tradiční struktury boje, kdy tradiční válečné

konflikty začaly postupně nahrazovat konflikty asymetrické a důležitou roli začaly čím dál tím více hrát také teroristické aktivity. Ačkoliv terorismus není rozhodně nic nového, v míře, v jaké se rozmohl v 2. polovině 20. století, se stal zcela novým fenoménem boje. Konflikt tak již nadále nebyl výhradou nepřátelských armád, ale postupně byl primárně cílen také na civilní obyvatelstvo zúčastněných zemí. Efektivitě takového boje značně dopomohl nástup moderních sdělovacích prostředků, jako je rozhlas, televize a v posledním dvacetiletí zejména internet. S ním je navíc spojen poslední, ne však méně významný problém kyberterorismu.

Všechny tyto výše zmíněné aktivity mají v dnešní době výrazný přesah také do činnosti zpravodajských služeb. Z toho důvodu je dnes tak těžké získat jednu jedinou definici zpravodajské činnosti než kdykoliv dříve. Tomuto faktu také nepomáhá jediný anglický výraz „Intelligence“, kterému by v češtině nejlépe odpovídal překlad „zpravodajství“, jenž může označovat jednak výslednou informaci, dále potom proces jejího získávání a také konkrétní zpravodajskou agenturu, jež se získáváním těchto zpravodajských informací zabývá. Díky tomuto překryvu se můžeme setkat jak s definicemi v tom nejširším a nejobecnějším smyslu, tak s definicemi velice úzce specializovanými. Dle mého názoru je pro potřeby této práce nezbytné tyto 3 aspekty od sebe jasně rozdělit a definovat zvlášť, byť ve vzájemné návaznosti. Nadále tedy budu používat pojmy „zpravodajská informace“ pro výsledný produkt, „zpravodajská činnost“ pro proces shromažďování a analýzy a „zpravodajská služba/agentura“ pro instituci jež vykonává zpravodajskou činnost. Souhrnné označení „zpravodajství“ budu nadále chápat jako označení daného odvětví.

1.1.1 Zpravodajská informace

Zcela logicky jako první je třeba definovat pojem zpravodajská informace. Úřad pro zahraniční styky a informace (Dále ÚZSI) na svých stránkách uvádí 3 možné záběry, jak pojem zpravodajská informace chápat:

- 1) *nejušší = informace získaná pouze operativou (zpravodajský = "operativní");*
- 2) *širší = získaný (všemi) skrytými metodami;*
- 3) *ještě širší = získaný všemi skrytými metodami, zpracováním otevřených zdrojů a následnou analytickou prací. (Úřad pro zahraniční styky a informace, 2007)*

Toto trojí pojetí je víceméně v souladu s většinou dnes používaných definic. Samotný ÚZSI přitom zpravodajskou informaci definuje jako informaci „*která byla získána, zpracována a zaměřena (zúžena) s ohledem na "potřebu vědět" pro ty, kdo rozhodují.*“ (Ibid). Podle této definice by se ovšem mohlo jednat o kteroukoli informaci, jež byla zpracována ve státní správě a přitom je veřejně přístupna. Takové pojetí by nás tedy mohlo velice snadno odvést zcela mimo výzkumnou oblast této práce, a proto se mu raději vyhnou. Naproti tomu čistě realistická definice [t]he U.S. Joint Chiefs of Staff uváděná jako jedna z mnoha Michaelem Warnerem zcela vynechává již zmíněné aspekty zpravodajské činnosti poslední doby.: „*The product resulting from collection, processing, integration, analysis, evaluation and interpretation of available information concerning foreign countries or areas.*“ (Warner, 2009) Jak jsem totiž již zmínil výše, v současné době není možné omezovat cíl zpravodajské činnosti pouze na stát a území, neboť zde působí řada dalších aktérů. Navíc mi v obou definicích chybí důležitý faktor utajení. Vyjdu-li z hodně obecné Warnerovy definice: „*Intelligence is secret, state activity to understand or influence foreign entities*“ (Ibid.), utajení je v případě zpravodajské činnosti naprosto klíčové. S jistou formou „utajení“ již operuje bývalý ředitel CIA Vernon Walters, který říká: „*Intelligence is information, not always available in the public domain, relating to the strength, resources, capabilities and intentions of foreign country that can affect our lives and the safety of our people.*“ (Ibid.) Tato definice je ale bohužel opět striktně realistická, neboť nepočítá s mimostátními aktéry.

Jelikož co autor, to jiná definice a tudíž bych zde mohl pokračovat klidně dalších 5 stran pouze s výčtem, než bych objevil jednu, která by alespoň trochu vyhovovala potřebám této práce, pokusím se raději jednu definovat na základě výše zmíněných. Pro tento účel je třeba se zamyslet, co odlišuje zpravodajskou informaci od informace obyčejné. Za prvé je to charakter této informace a dále potom pro koho je tato informace určena. Na prvním místě se tedy musí jednat o informaci, která není běžně dostupná a ke které by měl mít přístup pouze omezený okruh osob. Jelikož se v této práci budeme zabývat pouze státními zpravodajskými systémy, tak dále budeme brát jako relevantní pouze takovou informaci, jež je v souladu se státním zájmem. Tedy má bezpečnostní, ekonomickou, nebo zahraničně-politickou povahu. No a samozřejmě nesmíme zapomenout na to, komu je tato informace určena a jak byla získána. Aby se

jednalo o zpravodajskou informaci, tak by měla být samozřejmě výsledkem zpravodajského procesu a určena by měla být těm, kdo mají dále rozhodovat. Spojíme-li tedy všechny faktory dohromady, dostaneme se k následující definici: *„Zpravodajská informace je taková informace, jež byla získána, analyzována a vyhodnocena za účelem ochrany bezpečnosti a zájmů státu a jeho občanů, která je určena těm, jež mají rozhodovat a ke které má přístup pouze omezený počet osob. Tato informace může mít původ jak v jiné zpravodajské informaci či jiných utajených zdrojích, tak ve zdrojích otevřených. Důležitá je přidaná hodnota takovéto informace.“*

1.1.2 Zpravodajská činnost

Nyní když máme definovaný pojem zpravodajská informace, jenž je pro další práci klíčový, můžeme se přesunout k dalšímu pojmu, kterým je zpravodajská činnost. Zde se již nebudu zdržovat žádným zdlouhavým hledáním definice a rovnou řeknu, že pro potřeby této práce: *„Zpravodajská činnost je taková činnost, jež vede k získání, analýze a vyhodnocení zpravodajské informace.“* Aby to nebylo zase až tak jednoduché, zpravodajská činnost může mít řadu podob, které se liší charakterem své práce. Pro úplnost bych tedy rád uvedl alespoň některé z nich:

- 1) HUMINT (Z anglického Human Intelligence) je pravděpodobně nejstarším odvětvím zpravodajské činnosti. S využitím lidských zdrojů v podobě agentů a placených informátorů dochází ke sběru informací nejčastěji přímo u zdroje. Největší výhodou, ale zároveň i nevýhodou je v tomto případě lidský faktor. *„Jako jediná a nenahraditelná metoda mj. může postihnout plány a záměry sledovaných aktérů ještě před prvými kroky k jejich realizaci.“* (Úřad pro zahraniční styky a informace, 2007) Jelikož problematika lidských zdrojů hrála důležitou roli při transformaci sledovaných zpravodajských systémů, budu se jí ještě blíže věnovat v dalších částech této práce.
- 2) SIGINT (Z anglického Signal Intelligence) spočívá v odposlouchávání rádiového „éteru“ a v následném vyhodnocování takto získaných informací.
- 3) LIASON (Mezinárodní zpravodajská spolupráce) spočívá, jak již název napovídá, ve výměně informací se „spřátelenými“ zpravodajskými službami.
- 4) OSINT (Z anglického Open source intelligence) je metoda vycházející z analýzy otevřených zdrojů.

1.1.3 Zpravodajská služba

Na první pohled by se mohlo zdát, že definice zpravodajské služby je jednoduchá. Že se zkrátka jedná o službu, jež vykonává zpravodajskou činnost. To by ale byla chyba, neboť bychom tak mohli zahrnout i řadu dalších státních institucí, které ale zpravodajskou službou nejsou ani zdaleka. Například policie je velmi často nucena využít při své práci také některé zpravodajské techniky, jako jsou např. odposlechy či sledování.

Stejně tak je třeba dát pozor na dvojsmyslnost českého jazyka. Hovořím-li o zpravodajské agentuře, mohu mít na mysli jednak „tajnou“ službu státu, ale také „novinářskou“ agenturu, jež shromažďuje aktuální informace a v nezpracované podobě je poskytuje dalším deníkům, např. ČTK. Angličtina má pro rozdělení těchto dvou zcela odlišných agentur dva různé výrazy. Zatímco intelligence agency znamená zpravodajské agentury ve významu „tajné“ služby, pro „novinářské“ zpravodajské agentury má význam news agency. V češtině nám bohužel nezbyvá než se řídit citem. Já se ve své práci budu snažit užívat výhradně termín „zpravodajská služba“ jež nenechává prostor pro záměnnost, ovšem je možné, že v některých citacích se objeví také pojem „zpravodajská agentura“ neboť je terminologicky taktéž správný.

Nyní již, když jsme si řekli, co zpravodajská služba není, je třeba si říci, co zpravodajská služba je. V ČR a SR máme celou situaci zjednodušenou existencí „střečových“ zákonů o zpravodajských službách, jež nám tyto služby jasně vymezují včetně jejich pravomocí. Konkrétně v ČR se jedná o zákon č. 153/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů a v SR jsou to zákony č. 58/1994 Sb., o vojenskom spravodajstve a zákon 46/1993 Sb., o Slovenskej informačnej službe. Toto zákonné vymezení zpravodajských služeb ovšem není ve světě zcela obvyklé. Takže jak tedy definovat zpravodajské služby? Dle mého názoru nejenom pro účely této práce, musí zpravodajské služby splňovat několik charakteristik. *Předně musí vykonávat zpravodajskou činnost jako svoji hlavní pracovní náplň, dále se musí jednat o státní instituce a v neposlední řadě musí pracovat v utajeném režimu.*

Jistě by se dalo správně namítat, že v dnešní době již existují také soukromé (nestátní) zpravodajské služby, nicméně ty stále ještě nepatří (ve většině států světa) do

zpravodajské komunity a ochota států využívat jejich služeb je mizivá a tak slouží spíše v konkurenčním firemním boji. Taktéž režim utajení je do určité míry narušován ochotou zpravodajských služeb komunikovat s veřejností, nicméně většina těchto informací stejně pochází pouze z teoretické nebo velice obecné roviny.

Zpravodajské služby se potom mohou samozřejmě dělit dle různých kritérií. Pro československé prostředí je ovšem důležité pouze dělení dvojí – podle pole působnosti a podle „zřizovatele“ služby. Podle pole působnosti můžeme služby dělit na služby s působností vnější, nebo-li služby rozvědné (či výzvědné) a služby s působností vnitřní, nebo-li služby kontrarozvědné (či bezpečnostní¹). Podle zřizovatele máme na jedné straně služby civilní, jež se zodpovídají zpravidla premiérovi, vládě jako celku, hlavě státu nebo méně často parlamentu. Na druhé straně máme služby rezortní, jež podléhají svému ministru či náčelníku generálního štábu. Typickým příkladem resortních služeb jsou samozřejmě služby armádní.

1.1.4 Agent

Definice, jež jsem si nechal na závěr, je pro tuto práci zvláště důležitá, neboť „být agent StB“ hrálo důležitou roli při transformaci nejenom československých zpravodajských služeb, ale také celé československé společnosti. Kromě toho ale právě v československé společnosti docházelo pravidelně k zaměňování pojmů v této oblasti.

Když se řekne agent, většina lidí si pod tímto pojmem hned představí zpravodajského důstojníka, jakým byl např. filmový James Bond. Ve skutečnosti být agentem znamená spíše být „pouhým“ informátorem bez jakéhokoliv zaměstnaneckého poměru s některou zpravodajskou službou. Alespoň v tomto významu vnímá slovo agent většina evropských zpravodajských služeb nejméně od poloviny 19. století. Tím, jenž působí „v poli“ je potom zpravodajský (nebo také operativní) důstojník. Získané informace potom vyhodnocují analytici jednotlivých služeb. K míchání pojmů pak došlo přibližně v 30. letech 20. století se vznikem americké FBI. Ta dává operativním důstojníkům zpravidla „základní hodnost“ special agent. Masivní rozmach globálních medií a zejména natáčení tolik oblíbených špiónážních a kriminálních filmů a seriálů

---

¹ Z anglického security services.

zapříčinil zakořenění tohoto zaměňování pojmů napříč celým světem. (Úřad pro zahraniční styky a informace, 2007)

V této práci se však budu držet výhradně ustáleného evropského pojmosloví a proto budu-li hovořit o agentovi, budu mít na mysli informátora zpravodajských služeb. Zaměstnanci služby budou potom souhrnně označováni jako zpravodajští důstojníci (nebo zpravodajci) jenž by se dali dále rozdělit na operativní důstojníky (operativce) podílející se na získávání informací a analytiku, jež získané informace vyhodnocují.

1.2 Postavení zpravodajských služeb v moderním demokratickém státě

S pádem komunistického režimu v Československu jsme byli svědky diskuze, jestli má silná zpravodajská služba místo také v demokratické společnosti, nebo se jedná o výsadu pouze autoritářských a totalitárních režimů. První český premiér Václav Klaus v rámci této diskuze dokonce pronesl, že žádné zpravodajské služby nepotřebuje, neboť má BBC. Podobné, byť ne tak silné výroky, mohli nalézt také u řady dalších československých politiků. Důvod je dle mého názoru jednoduchý a myslím i docela pochopitelný. Silné postavení a nekalé praktiky StB, jež občas tvořila i jakýsi stát ve státě a byla silnou oporou komunistického režimu, vedla ke strachu, že služba nová by se snadno mohla vymknout kontrole či dokonce vyvolat nové revoluční snahy. Tento strach se také odrazil do příprav nového zákona o zpravodajských službách. Naštěstí postupně převážil názor bezpečnostních expertů, jež se většinou shodují, že zpravodajská služba je jedním z atributů státu. Této transformaci se však budu podrobněji věnovat v příští kapitole.

Diskuze o smyslu a pravomocech zpravodajských služeb se ovšem nesoustředí pouze na transformující se státy. Ba naopak se zdaleka nevyhýbá státům etablovaným s dlouhou demokratickou tradicí. Příkladem může být poslední debata ve Spojených státech a Velké Británii, jež probíhá přibližně od útoků z 11. září. Obzvláště palčivá je zde otázka lidských práv a svobod, která se dere napovrch s nárůstem četnosti výslechů a zadržení lidí podezřelých z teroristické činnosti či její podpory. Vlády se tak musí stále častěji vypořádávat nejenom s hrozbou samotnou, ale také s veřejným míněním. Veškeré snahy připravit dokonalý protiteroristický zákon jsou pod

drobnohledem občanské společnosti a organizací hájících lidská práva. Věznění lidí podezřelých z teroristické činnosti třeba i roky bez soudu rozděluje společnost na dva nesmiřitelné tábory, které by se daly charakterizovat dichotomickou úsečkou bezpečnost – osobní svoboda. Jakýkoliv krok vedle se nepřipouští ani z jedné strany. Navíc již nestačí informace o těchto praktikách pouze utajit, neboť s nástupem Wikileaks a rozvojem internetu jsou úniky utajovaných informací snažší než kdykoliv dříve. Kromě toho se v médiích stále častěji objevuje směsice lží a polopravd, proti kterým se mohou služby bránit jen velice těžko. Existuje totiž jen málo úspěchů, jimiž se mohou služby veřejně pochlubit, aby vyvážily uniklý neúspěch. Taktéž bránit se soudní cestou proti uveřejněným lžím je nemožné, neboť by to mohlo znamenat nutnost zveřejnit informace, jež by mohly ohrozit další probíhající operace či bezpečnost zainteresovaných osob.

1.2.1 Hlavní úkoly zpravodajských služeb

Kieran Williams se v úvodu své knihy snaží charakterizovat ideální typy vnitřních zpravodajských služeb, kde na jedné straně můžeme nalézt formu zpravodajského státu ve státě a přes formu politické policie se dostáváme postupně až k liberálnímu domácímu zpravodajskému úřadu. Zatímco zpravodajský stát je naprosto neříditelný a jeho jediným úkolem je podpora vládnoucího režimu všemi možnými prostředky, liberální zpravodajský úřad, jež by měl být oporou moderních demokracií již musí mít své úkoly jasně vymezené a řídit se platnými zákony.² Liberální zpravodajské úřady se také vyznačují zejména pasivním sběrem a analýzou potřebných informací, mnohdy bez represivních pravomocí a oddělením od demokratických politických procesů. (Williams, a další, 2001)

Mezi hlavní úkoly takovýchto služeb potom patří na prvním místě boj s terorismem, jenž se v posledních letech stal vysoce účinným prostředkem boje různých radikálních skupin. Nutno ovšem podotknout, že terorismus není problémem posledních pár let. Záznamy o teroristických aktivitách můžeme objevit např. již ve starověké Mezopotámii nebo antickém Římě. S rozvojem moderních komunikačních technologií a

---

² Oproti vnější zpravodajské službě, jež takřka vždy nějakým způsobem porušuje zákony zahraniční země ve které operuje, vnitřní služba musí respektovat zákony vlastní země, neboť v největší míře operuje na svém domácím území.

masovým rozšířením nových medií jako je televize a zejména internet ovšem rapidně vzrostla efektivita takovýchto aktivit. Vládní cenzura internetu je naprosto nemožná a tak k rozšíření strachu mezi populací stačí takovýmto skupinám daleko menší prostředky než kdykoliv dříve. A čím bezpečněji se země cítí, tím více je terorismem ohrožena. Navíc se nemusí jednat hned o teroristickou skupinu, ale třeba jen místní extrémisty, kteří pro změnu mohou ohrožovat demokratické základy státu.

Druhým důležitým úkolem, zejména domácích zpravodajských služeb, je ochrana ekonomických zájmů dané země a kontrašpionáž. Ač by se mohlo zdát, že většina špionážních aktivit na území České republiky skončila s koncem Studené války, opak je pravdou. Stále existuje řada států, pro které je nejenom Česká republika důležitým zájmovým prostorem. Nemalý podíl na těchto aktivitách má potom také průmyslová a ekonomická špionáž. Dalším důležitým aspektem je potom skupina aktivit zaměřená na boj s nelegálním šířením zbraní. Ať už se jedná o ty konvenční, nebo o zbraně hromadného ničení. Jakákoliv zbraň v nesprávných rukou se stává vážným ohrožením bezpečnosti vlastních občanů a je úplně jedno, jestli se jedná o teroristickou buňku, či jen organizovaný zločin. V neposlední řadě je zde potom skupina aktivit spojených s bezpečností informačních a komunikačních systémů a ochranou utajovaných informací. Právě kyberterorismus je fenoménem poslední doby. S tím, jak je čím dál tím víc informací elektronizováno, roste také nebezpečí jejich úniku, neboť na jednom serveru jich může být umístěno obrovské množství a v případě prolomení ochrany je vyhledání potřebné informace mnohem jednodušší a rychlejší než kdykoliv dříve. (BIS)

1.2.2 Možnosti kontroly činnosti zpravodajských služeb

Zřejmě nejožehavější otázkou postavení zpravodajských služeb v demokratické společnosti je problematika jejich kontroly. Jak již vyplývá z předchozích odstavců, zpravodajské služby v demokratické společnosti neustále balancují na hraně nutnosti svoji činnost a výstupy utajovat a touze společnosti vědět kam plynou jejich peníze, či jak jsou ohrožovány jejich svobody. Zvláště v demokratizujících se společnostech existují tendence zpravodajské služby kontrolovat příliš, což ve výsledku může vést až k jejich úplnému funkčnímu ochromení. Na druhou stranu nedostatečná kontrola kvalitní práci zpravodajských služeb také neprospívá, neboť potom jednak může docházet k nárůstu svévole těchto služeb, ale hlavně také tento stav vede k nárůstu

spekulací o nekalé činnosti služeb a nárůstu mediálních kauz založených nejenom na přímém úniku informací.

V obecné rovině můžeme kontrolu zpravodajských služeb rozdělit do 4 základních kategorií. Na prvním místě je nutné zmínit kontrolu vnitřní, jež je založena na interních kontrolních mechanismech každé služby. Může se jednat např. o zřízení speciálního oddělení vnitřní inspekce či pouhé nastavení funkčních kontrolních mechanismů v rámci hierarchie služeb. Nutno říci, že dobře fungující vnitřní kontrola je to nejlepší co může služby potkat, neboť zde odpadá spousta problémů s další ochranou předávaných utajovaných informací.

Na druhém místě je potom kontrola exekutivou. Tato kontrola může mít širokou škálu podob od zřízení postu speciálního ministra pro koordinaci a kontrolu zpravodajské činnosti, přes kontrolu resortním ministrem, do jehož působnosti činnost zpravodajských služeb spadá (tedy nejčastěji vnitro, zahraničí a obrana), až po speciální kontrolní orgán vlády, ve kterém mohou zasedat všichni jmenovaní, společně s ministerským předsedou a některými dalšími úředníky. Jako nástroj může exekutivní kontrola využívat např. interpelaci ředitele služby. Vzhledem k faktu, že z povahy svého postu je řada jmenovaných také příjemci zpravodajských informací, se dá předpokládat, že všichni mají potřebné prověrky k přístupu a nakládání s utajovanými informacemi. V případě potřeb tak nebývá problém ani s kontrolou tzv. živých svazků.

Další formou je potom kontrola parlamentní. V tomto případě se nejčastěji jedná o speciální kontrolní výbor či podvýbor složený ze zástupců jedné či více komor parlamentu. V některých případech může docházet k doplnění členů tohoto výboru ze strany soudců či státních zástupců. Nástroj kontroly je potom podobný jako v případě exekutivy, tedy zejména interpelace ředitele služby. Ve srovnání s exekutivní kontrolou je zde ovšem mnohem větší riziko při sdělování citlivých údajů. Členové parlamentu jen málokdy disponují potřebnými prověrkami a navíc velmi často mívají tendence využít získané informace v tiskových prohlášeních a politickém boji. Ředitel služby potom stojí na hraně povinnosti sdělovat informace příslušnému výboru na straně jedné a chránit citlivé údaje na straně druhé.

Poslední zde zmíněnou formou je kontrola veřejností. Do této kontroly můžeme zařadit celou řadu lidí a skupin, od novinářů přes různé zájmové a aktivistické skupiny až po běžné „aktivistické“ občany. Největším problémem (a zároveň i zbraní) je fakt, že veškerá kontrola veřejností je založena výhradně na úniku informací a snůšce domněnek, lží a polopravd. A jak jsem již zmínil dříve, služby nemají takřka žádnou šanci jak se účinně bránit proti jakémukoliv nařčení. Na druhou stranu tyto aktivity vytváří na služby tlak, kterému se aktivně snaží předcházet. A tak si dávají o to větší pozor, aby tyto skupiny měly jen co nejméně možností, na kterých by mohly dále stavět.

2 Společná transformace (1989-1992)

2.1 Výchozí stav

Jak jsem již naznačil dříve, vnitřní zpravodajské služby jsou takřka neodmyslitelnou součástí všech totalitárních režimů. Nejinak tomu bylo i v případě socialistického Československa, kde tuto roli zastávala obávaná StB³. Při pohledu zpět na Williamsovo členění typů zpravodajských služeb by se dalo říct, že právě StB by se dala zařadit do kategorie „států ve státě“. Formálně byla StB zařazena do Sboru národní bezpečnosti, jenž byl přímo podřízený Federálnímu ministerstvu vnitra a byla označována jako II. správa Sboru národní bezpečnosti FMV. Jednalo se o službu vysoce centralizovanou, v jejímž čele stál náčelník, jenž byl z pravidla současně náměstkem Federálního ministra vnitra.

Působnost StB nebyla nijak upravena zákony a řídila se výhradně vnitřními nařízeními, vyhláškami a rozkazy federálního ministra vnitra. I přes tento stav měla služba poměrně rozsáhlé pravomoci, neboť přímo či nepřímo řídila také další složky SNB. Mohla tak vést např. kriminální vyšetřování, rozhodovala o nasazení odposlechové techniky, kde jediným omezením byly její vlastní kapacity. Největší devizou ovšem byla možnost požadovat služby takřka po všech dalších úřadech státní správy. Mezi její úkoly potom kromě typických úkolů kontrarozvědky patřily také zadání plně spadající do činnosti politické policie. StB tak např. měla také „zamezovat vlivu ideologické

---

³ Státní (tajná) bezpečnost

diverze“ či „preventivně a výchovně působit s cílem předcházet nebo zamezovat nepřátelské činnosti“ (Rozkaz náčelníka II. správy SNB, 1989).

Po vzoru Sovětského svazu byla pod ministerstvo vnitra zařazena také civilní výzvědná služba označovaná jako I. správa SNB. Ač se jednalo o službu s vlastní hierarchickou strukturou a velením, v řadě případů zde docházelo k práci na objednávku II. správy, jež měla ve svém organizačním řádu zakotvenou pravomoc podílet se s I. správou na „pronikání do zahraničních úřadoven hlavních imperialistických států“. (Rozkaz náčelníka II. správy SNB, 1989) I přes tento fakt byli ale členové I. správy, tedy civilní rozvědky, považováni za elitu Československé zpravodajské komunity. Ve srovnání s II. správou plnili spíše úkoly plně očekávatelné od civilní rozvědky a nedocházelo zde tolik k ideovému ovlivňování. Koneckonců práce vnější služby v demokratickém nebo totalitním státě se od sebe zase tolik neliší.

Tato skutečnost se posléze projevila při vlastní transformaci, kdy v případě civilní rozvědky nedocházelo k tak radikálním změnám, jako v případě kontrarozvědky a očista probíhala na základě generační obměny. Navíc výcvik operativních důstojníků působících v zahraničí je vždy o mnoho těžší než výcvik těch, jež působí doma. Bylo tak mnohem těžší jejich nahrazení bez toho, aby se změna nedotkla efektivního fungování služby. Největším problémem, se kterým se tak služba potýkala, bylo geografické rozmístění jejich příslušníků a agentů v západních zemích, jež se staly novými partnery či spojenci vznikajícího demokratického státu.

Obdobně jako civilní rozvědka byla pod ministerstvo vnitra nelogicky zařazena také vojenská kontrarozvědka, jež byla označována jako III. Správa SNB. I v tomto případě je nutné hledat kořeny v Sovětském svazu. Armáda je vždy největší oporou a zároveň největší hrozbou všech totalitních režimů, proto není divu, že se jí strana snažila mít pevně pod kontrolou. Byl tak vytvořen tak trochu schizofrenní stav, kdy příslušníci vojenské kontrarozvědky zůstávali zaměstnanci armády, ale byli plně podřízeni velení ministerstva vnitra. Z tohoto důvodu pak není možné zcela srovnávat civilní a vojenskou kontrarozvědku, ač obě byly součástí jedné organizace. Zpravodajští důstojníci III. Správy byly důstojníci, jež většinou před svým nástupem působili v jiných složkách armády. Málo který z nich bral činnost kontrarozvědky z ideologického

hlediska. Naopak většina z nich to vnímala pouze jako dobře placenou pozici. Za tímto účelem se snažili vykazovat jen minimální tabulkovou aktivitu a zbytečně si nepřidělávat práci navíc. Za tímto účelem využívali kontakty v řadách starých známých, jenž zůstali podřízeni armádnímu velení. Nutno dodat, že tato spolupráce fungovala značně na přátelské úrovni, kdy za možnost vykazat činnost s minimem námahy poskytovali zpravodajci armádním důstojníkům různé protislužby. Kromě kontrarozvědné činnosti však III. Správa plnila také funkci vojenské policie. Nicméně ani to nefungovalo podle původních předpokladů vedení strany, neboť velící důstojníci se snažili většinu deliktů řešit sami a ke zpravodajcům se tak dostávaly pouze činy většího rozsahu, jež už nešli dále ututlat. (Zetocha, 2009)

Tak trochu výsadnímu postavení se mohla těšit Zpravodajská služba Generálního štábu, jež stála stranou mimo systém služeb podřízených Federálnímu ministerstvu vnitra. Tato vojenská výzvědná služba díky specifiku své práce nikdy nepodlehla centralistickému tlaku socialistické moci a udržela se v logickém rezortu armády a její náčelník byl podřízený přímo náčelníku Generálního štábu. Čím méně však byla pod kontrolou KSČ, tím více byla její činnost ovlivňována přímo z Moskvy. Podobně jako Československá lidová armáda byla pouze součástí Sovětského plánu, řízená prostřednictvím paktu Varšavské smlouvy, také Zpravodajská služba Generálního štábu fungovala spíše jako pouhá pobočka sovětské GRU⁴. Kromě zpravodajského a průzkumného zajištění případných bojových operací mezi její hlavní úkoly patřilo také zjišťování informací o nepřátelských zbraňových systémech, ale také úkoly, jež by se daly označit za průmyslovou špionáž. Není proto divu, že ministerstvo vnitra tuto situaci neslo velmi nelibě. Z tohoto důvodu se tak příslušníci vojenské rozvědky nikterak vzácně stávali terčem vyšetřování svých kolegů z III. Správy SNB.

2.2 Transformace civilních služeb

Ač měla státní bezpečnost připravenou celou řadu krizových scénářů a tajných operací na potlačení případných „kontrarevolučních“ snah, převrat v roce 1989 proběhl překvapivě bez větších obtíží. Ač byla celá řada materiálů Státní bezpečnosti odtajněna a plně zpřístupněna, můžeme dnes pouze hádat, zda za úspěšným převratem stálo

---

⁴ Sovětská vojenská rozvědka, GRU = Hlavní správa rozvědky

totální selhání politické kontrarozvědky, či jej prostě a jednoduše komunistická moc povolila. Ať už byl ale důvod jakýkoliv, reakce tehdejšího náčelníka StB, generála Lorence byla opravdu pohotová. Velice rychle se zorientoval v nové situaci a umně využil zmatků, jež nastaly ohledně jmenování nového ministra vnitra. Téměř okamžitě začal zahlazovat stopy předešlé činnosti, když nařídil totální skartaci všech „živých“ svazků. Než byl generál Lorenc 21. prosince 89 odvolán tak byla skartována skoro 1/3 všech dokumentů StB, jež čítala kolem 52000 svazků. (Williams, a další, 2001)

Paradoxně tento stav nenastal obstrukcemi moc ztrácející KSČ, ale nepřipraveností opozice vstoupit do vlády. Vysocí představitelé Občanského fóra měli za cíl demokratické volby a uvolnění společnosti, ale sami se vstupu do vlády bránili. Prioritou pro ně navíc byla obměna na nejvyšších vládních postech, tedy premiéra a prezidenta a otázku silových ministrů dlouho odkládali. Na post ministra vnitra byl nakonec vybrán nezkušený Richard Sacher, jež se pro tento post sám nabídl a jehož „nejlepší“ kvalifikací byl jeho křesťanský aktivismus. Měla to snad být „ironie osudu“, že s StB měl zúčtovat ten, jehož dříve pronásledovala. Paradoxně však ministr Sacher svými činy mnoha příslušníkům spíše pomohl.

Jelikož i demokratický stát potřebuje své zpravodajské služby, jejich úplné zrušení, ač to bylo snahou mnoha představitelů Občanského fóra, nebylo na pořadu dne. Transformace tak mohla proběhnout v podstatě pouze dvěma způsoby, buď služby přejmenovat, očistit od starých kádrů a dál pokračovat, nebo služby staré zrušit a místo nich založit služby nové. V případě civilních služeb byl zvolen druhý způsob. Sacher byl sice jmenován do úřadu k 30. prosinci 89, trvalo však ještě další 2 měsíce, než vydal rozkaz, jímž StB nadobro zrušil. Nutno ovšem podotknout, že zpočátku měl zřejmě tendence zvolit spíše cestu očisty. Již 12. ledna 1990 vydal rozkaz, jímž zastavil činnost tzv. vnitřního zpravodajství, jež stálo za útlakem vlastních občanů. Naopak ponechal v provozu ty organizační složky, u nichž byl přesvědčen, že jsou potřebné také pro demokratický stát. Jednalo se např. o odbory sledování, protiteroristické, či kontrašpionáže. Názor Občanského fóra byl ale proti a požadoval zrušení StB jako celku. V únoru roku 1990 tedy Sacher vydal rozkaz, jímž rozpustil Sborny národní bezpečnosti a postavil mimo službu všechny příslušníky SNB. Jejich další působení ve

službách nově vznikajících pak mělo záležet na výsledku připravované hromadné prověrky. (Zetocha, 2009)

Vlastní prověřování osob se potom stalo záležitostí značně kontroverzní a potýkalo se s celou řadou problémů. Tento proces se také nedokázal vyhnout celé řadě skandálů. Například ještě před započítím prověřování vlastních pracovníků SNB vyšlo najevo, že ministr Sacher tajně provádí lustrace nejvyšších státních činitelů a výsledky shromažďuje ve svém tajném archívu. Toto podezření se však nikdy nepodařilo plně objasnit. Je jisté, že ministr založil svazky vysokých státních činitelů do archívu s omezeným přístupem (pouze na souhlas ministra), ale jednou verzí, ke které se dnes kloní řada historiků, je, že to udělal s tichým souhlasem Václava Havla, aby zabránil možnému zneužití v nadcházejícím politickém boji.

Zpátky ale k prověrkám zaměstnanců SNB. Toto prověřování nakonec probíhalo prostřednictvím tzv. Občanských a prověrkových komisí, jež byly zřízeny na základě ministerského nařízení. Občanské komise byly složeny ze zástupců delegovaných proporcionálně na základě rozložení politických sil ve společnosti. Občanské komise potom dále delegovaly členy komisí prověrkových a přijímaly závěrečné stanovisko k jejich doporučením. Vlastní prověrky se týkaly většiny zaměstnanců SNB, vyjma I. a III. Správy a některých dalších operativních útvarů nezbytných také v demokratické společnosti, jež nebylo tak snadné rychle nahradit.

Vlastnímu prověření tak bylo podrobena celkem 7694 příslušníků SNB a na výstupu byli rozděleni do 3 skupin. 1. Skupina měla být okamžitě propuštěna bez náhrady na výsluhy z aktivní služby. 2. Skupina byli lidé, jimž mělo být umožněno nadále sloužit u policie a v armádních složkách a konečně 3. Skupina osob byla shledána plně způsobilou pro službu v nově vznikajících zpravodajských službách. Do poslední skupiny bylo zařazeno 3973 osob. Nutno ovšem dodat, že kromě zmíněných necelých 8000 osob v roce 1990 odešla do civilu také celá řada dalších dobrovolně, neboť většinou již splňovali potřebný věk a počet let služby pro odchod do „důchodu“. To se ukázalo jako obrovský morální problém, jelikož se pro odchod rozhodli z vlastní vůle a stihli jej učinit před započítím fungování prověrkových komisí, čímž měli nárok na výsluhy v plné výši, ač by v případné prověrce neuspěli. Druhým obrovským nedostatkem prověrkových

komisí byla jejich práce pouze na základě ministerského nařízení, bez potřebné opory v zákoně a navíc silně decentralizovaně. To mělo za následky rozdílnou přísnost rozhodnutí v různých městech, což bylo do budoucna předmětem mnoha rozporů. (Zetocha, 2009)

Souběžně s prověřováním bývalých příslušníků StB probíhaly také práce na budování služeb nových. Již 16. února, tedy den po oficiálním rozpuštění SNB, došlo k vydání ministerského rozkazu, jež zřizoval Úřad pro ochranu ústavy a demokracie (ÚOÚD), jenž měl sloužit jako kontrarozvědka a jenž se měl do budoucna osamostatnit na ministerstvu vnitra a přejít přímo pod Parlament. Prvním ředitelem tohoto úřadu se stal studentský vůdce Zdeněk Formánek, nicméně ve svém křesle se udržel pouhé dva měsíce. Celkem se v této židli během krátké existence tohoto úřadu vystřídali čtyři ředitelé. Ihned po volbách v červnu 1990 se služba dostala do centra pozornosti Federálního shromáždění, jež začalo připravovat nový zákon, na jehož základě by získalo rozsáhlé pravomoci a taktéž docílili formální vlády nad civilní kontrarozvědkou, když už se ji nepodařilo zrušit. Přitom podřízenost služby parlamentu by byla zcela bezprecedentní jev v jakékoliv demokracii světa. K tomu nakonec nestačilo dojít, neboť na konci roku 1990 vydal ministr vnitra Ján Langoš rozkaz, jímž ÚOÚD transformoval na Federální informační službu (FIS). Jako hlavní důvod pro tento krok byl zřejmě spor ohledně odvolaného zkušeného a respektovaného ředitele Jiřího Müllera. Dalšími důvody potom byla přílišná roztříštěnost úřadu a stále silné zastoupení starých kádrů.

Jelikož již v průběhu roku 1990 bylo Federálním shromážděním přijaté stanovisko, že nová kontrarozvědka by měla získávat informace převážně z otevřených zdrojů, došlo k využití transformace také k zásadní redukci počtu zaměstnanců, jež se dotkla zejména čerstvě reaktivovaných příslušníků StB. FIS měla oproti ÚOÚD zaměstnávat zhruba poloviční počet osob a také přišla o ty „nejcennější“ složky, když byly odbory sledování a krycích dokladů převedeny přímo pod Federální ministerstvo vnitra (FMV), čímž byla odstraněna určitá nezávislost služby. Pod ministerstvem tyto odbory byly sdíleny s kriminální policií a kapacity tak byly značně omezeny. Každé nasazení sledovací techniky se dělalo na základě individuální žádosti, čímž FMV získalo dokonalý přehled nad probíhajícími aktivitami kontrarozvědky. Vlastní transformace proběhla poněkud dramatickým způsobem, neboť byla doprovázena zásahem ozbrojených složek FMV

v sídle ÚOÚD po kterém proběhla nová vlna prověřování osob, jímž bylo umožněno pokračovat také v FIS.

V parlamentu byla FIS vnímána spíše jako dočasné řešení, neboť zde aktivně probíhaly přípravy nového zákona, jenž by do budoucna fungování civilní kontrarozvědky upravil. Současně se parlament nevzdával myšlenky, že by nová služba byla podřízena přímo jemu a zároveň začal pracovat na zřízení speciálního kontrolního orgánu s rozsáhlými pravomocemi. Jak jsem již zmínil v předcházející kapitole, parlamentní kontrola zpravodajských služeb je dosti problematičtější i ve vyspělých demokraciích. Služba musí neustále balancovat na hraně „povinnost sdělit“ a „povinnost chránit utajovaná data a zdroje“. Poslanci naopak často mívají tendence využívat takto získaná data ve své další politické kariéře a zejména kontroverzní kauzy se tak stávají předmětem častých úniků. V případě úniku dat se ovšem v porevolučních ukázala jako nejslabší článek služba samotná ve spojení s některými lidmi na Federálním ministerstvu vnitra. Již před volbami v červnu 1990 otrásl českými médii skandál, kdy tehdejší náměstek FMV Jan Ruml vynesl na povrch informace o spolupráci předsedy České strany lidové Josefa Bartončíka s StB. Vynesení informace napovrch těsně před volbami poškodilo tuto stranu natolik, že po volbách odmítla usednout ve vládě, i když jí to bylo nabízeno. Téměř okamžitě se proto objevily spekulace, zda-li se nejednalo o cílenou součást předvolebního boje. Z dalších skandálů potom jmenujme Kauzu Johna Boka a některých jeho spolupracovníků, kteří nesouhlasili s novým ředitelem služby Jiřím Novotným, jehož chápali jako prodlouženou ruku právě Jana Rumla. Situace dospěla až tak daleko, že několik zaměstnanců FIS poslalo otevřený dopis parlamentu, jenž byl taktéž zveřejněn v denním tisku. John Bok pokračoval v mediálním ataku na Jiřího Novotného také poté, co byl ze služby propuštěn, za což byl následně vyšetřován komisí Federálního shromáždění pro kontrolu FIS. (Zetocha, 2009)

Nejenom aféry zmíněné, ale také celá řada dalších jen umocnila rozhodnutí, že finální bezpečnostní služba musí být plně osamostatněna od FMV a nejlépe také od vládnoucí strany. *„Zákon č. 244/1991 Sb. Zakládal Federální bezpečnostní informační službu jako nezávislou kontrarozvědnou službu v ČSFR. ... Zákon především poskytl Federální bezpečnostní informační službě autonomní postavení (Státní bezpečnost a přechodné zpravodajské orgány spadaly pod ministerstvo vnitra) a stanovil demokratické kontrolní*

mechanismy. Ředitel Federální bezpečnostní informační služby byl sice podle litery zákona odpovědný parlamentu, v tomto případě Federálnímu shromáždění, ale sám parlament měl omezené nástroje, kterými by mohl svou pozici uplatnit. Federální bezpečnostní informační služba byla v rozpolcené pozici mezi parlamentem a vládou, což se nejvýrazněji projevovalo u osoby ředitele. Ředitel Federální bezpečnostní informační služby byl jmenován prezidentem na návrh vlády, ale prezident jej mohl odvolat jak na návrh vlády, tak i Federálního shromáždění.“ (Zetocha, 2009) Příjemci zpráv byli jak z řad exekutivy, tak i všech třech parlamentů⁵, nicméně většina zpráv končila v souladu s demokratickými standardy pouze u exekutivy. Sběr informací mohl probíhat jak z otevřených zdrojů, tak klasickou zpravodajskou činností a sítí dobrovolných agentů. Důležité však bylo, že nová služba vznikla bez jakýchkoliv exekutivních pravomocí a tak byla nucena pro svoji činnost využívat také spolupráce, nejčastěji, s kriminální policií.

Zákon o FBIS zároveň upravoval legislativní a exekutivní kontrolu této služby. Jak jsem již zmínil dříve, Federální shromáždění mělo tendence si službu podřídit svému řízení. V přímém řízení se mu to podařilo z části, ale naopak v oblasti kontroly parlament získal rozsáhlé pravomoci. Jednak FBIS měla povinnost předkládat minimálně jednou ročně plénu zprávu o své činnosti a dále došlo ke zřízení kontrolní komise, jež byla složená ze zástupců všech komor parlamentu. Tato komise potom měla přístup ke všem materiálům nutných ke kontrole hospodaření služby a také měla možnost kontrolovat vlastní činnost FBIS. Pro „efektivní“ reakci v případě zjištěných problému komise získala taktéž řadu exekutivních pravomocí, mezi které spadala např. možnost zastavit probíhající operaci, jež byla shledána nezákonnou, a nebo zakázat další užití nezákonně získaných informací. Tím získala komise faktickou pravomoc výrazným způsobem ovlivňovat další zaměření služby. (Zetocha, 2009) Takto silný parlamentní orgán by byl jistě značným problémem i ve vyspělých demokratických státech, natož v čerstvě rodící se demokracii, kterou byla ČSFR. V komisi tak zasedla řada nezkušených poslanců, jež často neměli o fungování zpravodajských služeb nejmenší ponětí. Ze strany FBIS tak docházelo k cílenému obcházení tohoto orgánu a vlastně bylo docela štěstí, že služba fungovala příliš krátce na to, aby se mohly problémy s tím spojené

---

⁵ Federální + 2 národní

naplno projevit. V podstatě celý rok 1992 byl ve znamení přípravy rozdělení státu a tak se zpravodajské služby opět dostaly mimo hlavní centrum pozornosti.

To ovšem neplatí úplně zcela o službě výzvědné, neboť té se podařilo zůstat takřikajíc ve stínu takřka po celou dobu své existence, což bylo dáno také charakterem její práce. Když byl 15. února vydán rozkaz rozkaz rozpustit SNB, vyvstala samozřejmě také otázka, jakým způsobem zajistit fungování civilní rozvědky, jež byla pro stát nepostradatelná. Současně se zrušením StB tak vznikla provizorní Zpravodajská služba FMV, jejímž prvním ředitelem se stal Přemysl Holan. Přičemž během 7 měsíců se v jejím čele stačili vystřídat ještě další 3 ředitelé. Ti se museli vypořádat s transformací služby, jenž byla ve srovnání s kontrarozvědkou složitější v tom smyslu že zde nebylo možné službu zcela rozpustit a ihned založit službu jinou, neboť by to mohlo způsobit fatální následky. Prověřování zaměstnanců sice probíhalo podobně jako u ÚOÚD prostřednictvím prověřkových komisí, nicméně se to muselo odehrát za chodu služby, jelikož je mnohem těžší vycvičit zahraničního operativce. Ve srovnání s kontrarozvědkou tak výměna probíhala mnohem více na generačním principu.

Dalším závažným problémem se ukázala rozsáhlá síť operativců a agentů v zahraničí. Dle dostupných informací se mohlo jednat o kolem 300 agentů vesměs v západoevropských státech, jež se měli stát budoucími spojenci. K tomuto číslu je nutné ještě připočítat také jejich řídicí důstojníky. K jejich odvolání a rozvázání spolupráce však muselo dojít postupně a s co největší obezřetností, neboť případné odhalení by mohlo přímo ohrozit jejich životy či je přinejmenším vystavit hrozbě soudního stíhání. Svou roli jistě sehrál také fakt, že mnoho agentů mělo se svými řídicími důstojníky předem domluvené časy a způsoby setkávání a často bylo obtížné je kontaktovat mimo tento dohodnutý rámec. (Zetocha, 2009)

První ředitel služby, Přemysl Holan, byl vybrán z řad zaměstnanců vyhozených v roce 1968. Tento výběr provedl tehdejší náměstek FMV Viliam Ciklami, jenž využil své pověření v době zahraniční cesty ministra Sachera. Ač byl tedy Holan dosazen touto nestandardní cestou, v průběhu svého působení několikrát prokázal své kvality. Zřejmě nejdůležitější krok, jenž se později ukázal jako zcela zásadní, učinil ihned po svém nástupu, když nařídil pozastavit veškeré probíhající zahraniční operace a provést audit

všech finančních prostředků. Tento krok zřejmě zachránil státu obrovské finanční prostředky, neboť komunistická rozvědka udržovala v zahraničí fondy milionové hodnoty, jež měly sloužit k zabezpečení operací i v případě nenadálého vypuknutí války. Uskutečnění auditu tak zřejmě bylo jediným způsobem jak zabránit odčerpání fondů na soukromé účty, neboť o přesné výši měly přehled pouze ty nejvyšší špičky starého velení.

Kromě operativních a řídicích důstojníků došlo také k postupnému stažení všech zaměstnanců služby působících pod diplomatickým krytím na zahraničních ambasádách. Je pravděpodobné, že požadavek na tuto čistku přišel přímo z ministerstva zahraničních věcí, které nerado vidělo verbování vlastních zaměstnanců pro tyto účely již před převratem. MZV však bylo nuceno tyto praktiky trpět bez většího odporu, stejně tak jako bylo nuceno trpět rozmary takto vyslaných operativců, jež se zřídka kdy řídili pokyny vedoucího mise. Zřejmě díky tomuto faktu také nikdy nedošlo k převodu výzvědné služby z ministerstva vnitra pod ministerstvo zahraničí, i když pod ním v mnoha západních zemích běžně funguje. Taktéž je vysoce pravděpodobné, že MZV využilo první příležitosti k „očistění“ jednotlivých ambasád. V nejdůležitějších světových metropolích potom tito „tajní“ zpravodajci byli nahrazeni tzv. deklarovanými agenty, což jsou zaměstnanci zpravodajské služby, jež byli otevřeně (ne však veřejně) deklarováni vládě země, ve které působí. Tito zaměstnanci poté slouží jako styční důstojníci pro spolupráci se zahraničními zpravodajskými službami. (Zetocha, 2009)

Z důvodu další reorganizace a snížení početních stavů z původních cca 1300 zaměstnanců na zhruba polovinu došlo k vytvoření nové zpravodajské služby, jež přechodnou Zpravodajskou službu FMV nahradila. Nově vzniklý Úřad pro zahraniční styky a informace FMV, jak jeho název napovídá, zůstal i nadále v podřízenosti ministerstva vnitra. Došlo zde však k razantní personální čistce, během které službu opustilo až 80% původních zaměstnanců I. správy SNB. Nyní, když byla demontována zahraniční síť a došlo k vycvičení nově nastupující mladé generace, se mohlo postupovat s naprostou důsledností. Došlo tak k přetrhání jakkoliv vazeb na službu starého režimu. Navíc vláda s přicházejícím dělením státu přestávala mít o činnost rozvědky zájem. Paradoxně tak UZSI FMV byla více vážená službami nových spojenců, jimž mohla poskytovat důležité a přesné informace z oblasti Balkánu a Středního

východu. Faktu kvalitní zahraniční spolupráce, zejména se státy NATO, si nicméně vždy velice vážil Václav Havel, jenž nové služby vnímal s respektem, jako důležitou součást bezpečnostního systému.⁶

2.3 Transformace v působnosti armády

Jak jsem již naznačil v dřívějších kapitolách, vojenské zpravodajské služby se v Československu nacházely v poněkud specifické situaci. Na jedné straně to byla Zpravodajská služba Generálního štábu, jež si díky charakteru své práce dokázala zachovat určitou míru nezávislosti na centrálním řízení ministerstva vnitra a na straně druhé potom vojenská kontrarozvědka, jež po vzoru Sovětského svazu balancovala na rozhraní ministerstev vnitra a obrany. Odstranění této schizofrenní situace na sebe nenechalo dlouho čekat. Již na prvním zasedání přechodné vlády 2. ledna 1990 bylo přijaté společné vládní usnesení a převodu vojenské kontrarozvědky pod ministerstvo obrany. Teprve v květnu však vyšel společný rozkaz ministrů vnitra a obrany, jenž toto usnesení provedl. Vojenská kontrarozvědka se tak dostala po letech zpátky do rezortu, pod jehož pravomoc logicky patří. Přesto se tento krok neobešel bez značné kritiky, jež tvrdila, že se jednalo pouze o účelový krok ministra obrany Vacka, jenž se jako bývalý generál snažil zachránit členy kontrarozvědky před propuštěním. Je pravdou, že tento krok opravdu zachránil službu před rozpuštěním a v jejím čele dokonce zůstal generál Červášek. Nicméně pomineme-li fakt, že se jednalo o kolektivní rozhodnutí vlády, je značně nepravděpodobné, že by ministr Vacek opravdu zneužil svůj vliv, jenž měl díky držení armády stranou politického dění, neboť v konečném důsledku mu tento přesun přinesl více starostí, než užitku. Na druhou stranu prověřování příslušníků služby probíhalo mnohem laxněji, než v případě ostatních služeb. Podobně jako ve zbytku armády se jednalo spíše o formalitu, jež byla odbyta na základě hierarchického principu, kdy velitelé prověřili své podřízené. Tímto přístupem prověrky sloužily opravdu spíše pro potvrzení pozice, než vážně myšlené „očistění“ služeb od příslušníků nevhodných k další službě. K řádné očistě tak došlo až s příchodem nového ministra.

V červnu 1990 došlo k přejmenování vojenské kontrarozvědky na Vojenské obranné zpravodajství (VOZ), do kterého přešla většina bývalých zaměstnanců. V říjnu 1990

---

⁶ Příloha 2

ovšem Vacka nahradil v pozici ministra obrany Luboš Dobrovský, jež si transformaci služby určil jako svoji prioritu. Ve svém inauguračním projevu nařídil uzavřít a zapečetit archívy VOZ a zároveň vydal rozkaz pozastavující jeho činnost. Aby došlo k naplnění jeho rozkaz bezzbytku, nechal ústředí hlídat ozbrojenou stráž. Plánem bylo celou kontrarozvědku rozpustit a její příslušníky znovu prověřit, tentokrát na principu občanských komisí, jako tomu bylo u ostatních služeb. Tento plán však musel být takřka okamžitě přehodnocen, neboť VOZ vykonávalo v armádě zároveň funkci vojenské policie, jejíž neexistence by způsobila značné problémy. Došlo tedy pouze k částečnému pozastavení činnosti a novému prověřování všech osob. Na vlastním procesu prověřování se podíleli jednak lidé z armádního vedení, ale také vybraní poslanci Federálního shromáždění, čímž byl zaveden prvek legislativní kontroly. (Zetocha, 2009) V konečných číslech se reatestace dotkly celkem 770 z kmenového stavu 819 příslušníků. *„Reatestováno nebylo 49 příslušníků. A sice 15 ze 70 praporčků a 13 reaktivovaných příslušníků VKR. Dvacet příslušníků si podalo žádost o propuštění ze služebního poměru. Jeden se nacházel ve vyšetřovací vazbě.“* (Vojenské zpravodajství ČR, 2008) Z těchto 770 prověřovaných bylo pouhých 221 osob doporučeno k další službě ve VOZ, dalších 474 bylo doporučeno pro službu v nově vznikající Vojenské policii a zbylých 75 osob mohlo pokračovat ve službě v armádě. (Ibid.) K prvnímu lednu 1991 potom došlo k rozdělení služby na Hlavní správu vojenského obranného zpravodajství a Vojenskou policii, čímž byla transformace dovršena. (Zetocha, 2009)

Poslední služba, tedy vojenská rozvědka, jež nesla jméno Zpravodajská služba generálního štábu, se stala největším specifikem celé transformace. Jak jsem se již zmínil, v průběhu let vždy existovala samostatně mimo strukturu SNB a byla podřízena přímo Náčelníku Generálního štábu. Tento stav se plně odrazil v transformaci služby, jež byla v podstatě pouze formální. Příslušníci služby byli sice podrobeni atestacím, ale podobně jako v případě VOZ byla většina prověrek posouzena kladně. Kromě zrušeného politického oddělení tak většina příslušníků odcházela na vlastní žádost. Služba si také jako jediná udržela od roku 1989 až do rozpadu federace jediného velitele, jímž byl generál Kozojed. Ten se totiž ukázal jako vysoce schopný velitel s vysokou mírou schopnosti adaptability na novou politickou situaci. Při vlastní transformaci se potýkal s podobnými úkoly, jako tomu bylo u civilní rozvědky.

Především bylo nutné demontovat síť zpravodajců a agentů v zemích NATO, z nichž se stávali noví spojenci. Naopak bylo třeba navázat novou zahraniční spolupráci a přeorientovat své kapacity na nové hrozby. Právě v oblasti zahraniční spolupráce slavila vojenská rozvědka velmi rychle první úspěchy. S vypuknutím války v Perském zálivu se podařilo navázat spolupráci s americkou CIA, jež si velice cenila kvalitních informací o Iráckých zdrojích. Na domácí scéně slavila tato služba úspěch zejména v roce 1991 s rozpadem Sovětského svazu, kdy se opět ukázala dobrá předvídavost generála Kozojeda, jenž již dříve nařídil přeorientovat nástroje radiotechnické rozvědky směrem na Východ a mohl tak uklidnit nejistotu z možného opakování intervence do ČSFR v případě, že by se moci v SSSR ujala armáda. Celkově tak vojenská rozvědka paradoxně těžila z umírněného přístupu k transformaci, ač to znamenalo odložení vypořádání se s komunistickou historií až na období po rozpadu federace.

3 Vznik a etablování nových zpravodajských systémů po rozpadu společného státu (1993)

3.1 Zpravodajský systém v České republice

S rozpadem federace se celý proces transformace ocitl znovu zpátky na začátku. Zatímco slovenská strana se na dělení státu připravovala minimálně od konce roku 1991, české zastoupení zřejmě dlouho věřilo, že se spory podaří ještě urovnat a k dělení nedojde. O tomto faktu může svědčit např. proces vytváření nové ústavy, jež byla přijímána takřka na poslední chvíli. Ovšem v případě bezpečnostních složek tento fakt naštěstí nebyl příliš na škodu, neboť nové služby tentokrát vznikaly na principu kontinuity. Se vznikem České republiky tak vzniká systém čtyř zpravodajských služeb kopírující systém federální. Tedy civilní rozvědka a kontrarozvědka a stejně tak dvě služby armádní. Toto uspořádání se však velice brzy stalo trnem v oku nové vlády v čele s Václavem Klausem, Navíc Bezpečnostní informační služba ČR byla zřízena na základě zákona přijatého Českou národní radou v říjnu 1990, jenž však měl pouze dočasnou platnost, což bylo velkým překvapením pro samotné poslance. Proto již v průběhu roku 1993 bylo nutné připravit zákon nový. Této situace se rozhodl využít Vaclav Klaus, jenž ke zpravodajským službám neměl příliš důvěry a chápal je jako přežitek dob minulých.

Podporován novým ředitelem BIS ČR Stanislavem Devátým rozvířil debatu o redukci počtu služeb. V opozici tohoto kroku stáli ministři vnitra a zahraničí, jenž argumentovali že není možné sloučit rozvědku a kontrarozvědku z důvodu působení v odlišných právních prostředích. Zatímco kontrarozvědku působí téměř výhradně uvnitř právního prostředí svého státu, rozvědku naproti tomu téměř vždy narušuje právo států cizích. Výsledkem této debaty bylo jakési „kompromisní“ řešení, kdy civilní služby zůstaly odděleny, zatímco služby armádní byly formálně sloučeny do jedné instituce. Nicméně i přes toto formální sloučení působily až do roku 2005 odděleně. (Lefévre, 2011)

V červnu 1994 tak byla přijatá serie zákonů, jež měla definitivně upravit podobu zpravodajského systému České republiky. Systém zpravodajských služeb nadále zastřešoval zákon č. 153/1994 Sb. O zpravodajských službách, jež definuje v České republice existenci 3 zpravodajských služeb.⁷ Společně s ním byl přijat také samostatný zákon o Bezpečnostní informační službě. Zbylé dvě služby byly ponechány bez speciálního zákona. Důležité je, že tato právní úprava zasadila zejména BIS do standardů demokratických zemí, když výrazně omezila pravomoci parlamentu v jejich řízení. BIS tak nadále byla řízena vládou, jako celkem a parlamentu nadále zůstaly pouze kontrolní pravomoci. Příjemcem zpráv nadále zůstali pouze premiér, prezident a někteří vybraní ministři. Co zůstalo zachováno, byla neexistence výkonných pravomocí všech služeb. BIS tak nadále musela v plnění řady úkolů výrazně spolupracovat s Policií ČR. (Pokorný, 2007) Poněkud překvapivé je však ponechání UZSI pod ministerstvem vnitra. Ve většině evropských demokracií podléhá civilní rozvědku spíše vládě, nebo speciálnímu ministru, případně ministru zahraničí. Umístění pod ministerstvem vnitra je do jisté míry nelogické, ač může představovat jistou výhodu, neboť služba se může snadno skrýt do struktury, ač už se jedná o pouhé utajení vlastního rozpočtu, či snadný přístup k tvorbě krycích dokladů. Kromě toho, UZSI se stala jedinou službou České republiky, jejíž působení zůstalo neupraveno speciálním zákonem a jež nad sebou doposud nemá parlamentní dohled. Vojenské zpravodajství potom bylo sice vymezeno jako jediná armádní zpravodajská služba, nicméně až do roku 2005, kdy byl v parlamentu přijat speciální zákon o Vojenském zpravodajství, se nadále vnitřně dělila na Vojenské obranné zpravodajství a Vojenskou zpravodajskou službu. Navíc každá

---

⁷ Bezpečnostní informační služba, Úřad pro zahraniční styky a informace a Vojenské zpravodajství

z těchto „podslužeb“ měla svého vlastního ředitele, což celou situaci ještě více komplikovalo. (Zetocha, 2009)⁸

Snad jako ve všech rodících se systémech se také nové zpravodajské služby potýkaly s celou řadou nedostatků způsobených nezkušeností nové vládnoucí elity. Mezi ty největší však patří četné úniky informací, jež se nevyhnuly žádné ze zmíněných služeb. Vůbec jako první tento problém postihl BIS, když jejího zaměstnance Václava Wallise obvinil Viktor Kožený, že se jej snažil vydíráním donutit k nákupu tajných materiálů. Na Wallise tak čekalo vyšetřování a stání před vojenským tribunálem. Ač toto vyšetřování neprokázalo pokus o vydírání a došlo k závěrům, že Kožený pravděpodobně sám Wallise kontaktoval, Wallis byl odsouzen k 37 měsícům vězení za pokus o prodej státního tajemství. Aféra „Wallisgate“ měla však také poučení pro nové velení služeb, že není dobré nechávat zaměstnance těchto služeb v nejistotě, či dokonce s pocitem křivdy. (Williams, a další, 2001) O tom, jaké důsledky může mít odchod nespokojených zaměstnanců, zejména z vyšších pozic, se nejednou přesvědčil ředitel Vojenského obranného zpravodajství, jenž byl znám svým tvrdým přístupem vůči lidem, s jejichž prací nebyl spokojen. Nejednou z těchto bývalých zaměstnanců potom skončil vypovídáním na Úřadu vyšetřování Policie ČR, což se neobešlo bez úniků informací do veřejných médií. Proto, aby se těmto situacím předcházelo, platí ve zpravodajských službách nepsané pravidlo „přátelského odchodu“. (Zetocha, 2009) Do třetice případ UZSI, kde „únik informací“ stál v roce 1997 dokonce místo tehdejšího ředitele Černého. V tomto případě se sice nejednalo o cílený únik, nicméně o to závažnější tento případ byl. K celému incidentu došlo, když se jeden ze zaměstnanců zastavil po cestě domů z práce v baru, ve kterém nechal bez dohledu ležet služební notebook, jež byl později odcizen. Když se k tomuto činu přidalo ještě vyšetřování některých jeho lidí pro podezření z finančních úniků, Černý vyvodil osobní zodpovědnost a nabídl ministru vnitra Janu Rumlovi svoji rezignaci. Ten ji sice odmítl, ale krátce na to vyhrála volba sociální demokracie, jež viděla Černého jako svého nepřítele a hodlala zmíněné události využít k jeho odvolání, o čemž byl Černý předem informován. Oldřich Černý se dlouho nerozmýšlel a na první schůzce s novým ministrem oznámil svoji rezignaci. (Lefévre, 2011) Tímto krokem se stal prvním ředitelem některé z českých

---

⁸ Více informací o pravomocech a právním postavení služeb viz Příloha 1

zpravodajských služeb, jenž odešel na vlastní žádost, což mělo velmi pozitivní dopad na předání moci novému řediteli Petru Zemanovi. (Zetocha, 2009)

Pro lepší koordinaci spolupráce jednotlivých služeb byl již v době federace zřízen po vzoru Velké Británie Výbor pro zpravodajskou činnost (VZČ), v jehož čele stál premiér. S rozpadem státu se tak do jeho čela dostal Václav Klaus, o jehož averzi ke zpravodajským službám jsem se již zmiňoval. Fungování VZČ tak bylo poznamenáno vlašným přístupem, jež předznamenalo již první zasedání tohoto výboru, jež Oldřich Černý popisuje slovy: *„Atmosféra v místnosti byla velmi napjatá a Václav Klaus měl zpoždění. Když konečně dorazil, nejdříve se usadil, rozhlédl po místnosti a následně řekl slova, jež byla často citována tiskem, zejména po 11. září. „Kdybych mohl, rozpustím Vás všechny. Ale to pravděpodobně nemohu udělat. Takže, co je na programu?“* (Černý, 2008) V podstatě až do nástupu ČSSD se tak VZČ scházel pouze 1 – 2 krát ročně a jeho agenda byla spíše formálního charakteru. První zvrat nastal s nástupem vlády Miloše Zemana, jenž se ve srovnání s Václavem Klausem o činnost zpravodajských služeb sám aktivně zajímal. Otázkou ovšem zůstává, do jaké míry to bylo způsobeno jeho ničím nepodloženým podezřením, že BIS byla ze strany ODS využita k předvolebnímu boji. Ať už byly důvody jakékoliv, pro zpravodajskou komunitu měl tento zájem jistě pozitivní dopad. Miloš Zeman pro lepší práci VZČ vytvořil post ministra bez portfeje, jenž měl mít zpravodajskou činnost na starosti a jenž měl VZČ předsedat. Pro tuto pozici si Zeman vybral bývalého předsedy Stálé komise pro kontrolu BIS, PSP ČR, Jaroslava Baštu. Ten ihned po svém nástupu začal pracovat na plánu, jenž by měl BIS převést zpátky pod MV a naopak z UZSI učinit samostatnou službu. (Lefébvre, 2011) Kromě toho plánoval také fakticky sloučit jednotlivé „podslužby“ Vojenského zpravodajství. Tomuto kroku měl předcházet audit zpravodajských služeb, jenž se však setkal se silnou kritikou tehdejšího ředitele UZSI Petra Zemana. Ten zpětně jako hlavní argumenty uvádí, že dotazník byl amatérsky formulován, zaměňoval pojmosloví a hlavně soustředil obrovské množství citlivých údajů na jednom místě. I přestože byl vyhotoven pouze v jednom přísně tajném exempláři, představoval značné riziko pro bezpečnost jednotlivých služeb. Služby tak byly nuceny předkládat nepravdivé údaje, čímž dotazník zcela pozbyl smysl. (Zeman, 2008) Krátce nato byl Bašta vystřídán Karlem Březinou a další reformy tak byly

odloženy na neurčito. Opět se tato otázka objevila v roce 2006, když Mirek Topolánek při příležitosti výročí 5 let do teroristických útoků na WTC veřejně deklaroval odhodlání České republiky s terorismem bojovat. Jako první krok mělo dojít ke zřízení speciálního protiteroristického útvaru zpravodajských služeb, v jehož čele měla stát BIS. Zpravodajské služby dále měly získat nové pravomoci a stejně tak pravomoci Vlády měly být výrazně posíleny. Když však Topolánek vystoupil s připraveným návrhem ve sněmovně, dočkal se ostré kritiky dokonce i z řad poslanců vlastní strany. Reformu se tak nepodařilo protlačit a protiteroristický útvar místo toho vznikl v rámci Policie ČR. Dočasná vláda Jana Fischera jakékoliv reformy systému přenechala až pro vládu sestavenou na základě řádných voleb, nicméně ani vláda Petra Nečase reformu zpravodajského systému neřadí mezi své priority. (Lefébvre, 2011)

3.2 Zpravodajský systém ve Slovenské republice

Zatímco vývoj zpravodajských služeb v České republice byl ve znamení kontinuity a „evoluce“ bývalých federálních služeb, Slovenská republika se vydala cestou přesně opačnou a začala budovat svůj systém znovu od začátku. Důvody k tomuto kroku přitom není zase tak těžké nalézt. Takřka po celou dobu fungování federace existovaly spory mezi českými a slovenskými politickými elitami o podobě nového bezpečnostního systému. Ač na konci těchto sporů býval kompromis, jenž většinou blokoval jakékoliv ukvapené změny do budoucna, slovenská strana měla velmi často pocit, že i přes veškeré její snahy se jedná pouze o prosazení vůle pragocentrické vlády a tudíž i vítězství české strany. Navíc, již v průběhu roku 1992 se začal naplno projevoval autoritarismus Vladimíra Mečiara, což předznamenalo vývoj těchto služeb pro prvních 5 let existence samostatného Slovenského státu. Karel Zetocha jako bod zlomu, kdy se slovenská pobočka původní FBIS stala Mečiarovým nepřítelem, uvádí vydání tzv. Trenčínské zprávy, jež zmiňovala jméno Vladimíra Mečiara v případě rozkrádání archivních svazků StB. Mečiar na tuto skutečnost údajně reagoval budováním vlastní agenturní sítě, jež začala sledovat vysoké představitele slovenské FBIS. Zároveň koncem roku slovenská vláda připravila a projednala nový zákon o Slovenské informační službě (SIS), jež však již nestačila Slovenská národní rada projednat. (Zetocha, 2009)

FBIS zanikla společně s federací, a tak se Slovensko ocitlo v situaci bez jakékoliv zpravodajské služby. Ač byl zákon o SIS připraven již v listopadu 1992, slovenský parlament jej projednal a schválil teprve 20. ledna 1993. Ihned vzápětí se objevil další problém, jelikož ředitele SIS jmenuje prezident na návrh vlády. Ovšem nový slovenský prezident byl zvolený teprve 2. března 1993 a tak ředitele neměl kdo jmenovat. A do třetice, když už došlo ke zvolení Michala Kováče prezidentem, Vladimír Mečiar měl vybraného kandidáta, jenž byl dle názoru nového prezidenta odborně nezpůsobilý, a proto jej odmítl jmenovat. Mečiar tak byl nucen místo mladého a nezkušeného Ivana Lexy najít jiného kandidáta. Tím se nakonec stal Vladimír Mitro, jenž sice nepatřil do okruhu jeho nejbližších spolupracovníků, nicméně mu byl taktéž loajální. Nově jmenovaný ředitel se takřka okamžitě pustil do budování nové služby, což neměl vůbec jednoduché. Sám Mitro na to vzpomíná slovy: „*Ako viete, najprv bol zákon a až potom bol riaditeľ. To znamená, že tým, jako som prevzal svoj menovací dekret stal som sa jediným príslušníkom SIS. Nemal som personalny aparat, nemal som priestory, nemal som nič a tak sa začala budovať SIS, tj. nie na tých základoch, aké boli v okolitých krajinách, ale svojím osobitným spôsobom. Až potom s obsadovali rôzne personalne posty, atď. Čiže to čaro prvého obdobia bolo nezastupiteľné a neviem si ho porovnať s inými kolegami z okolitých krajín.*“ (Mitro, 2007) Jak z tohoto příspěvku vyplývá, na celé věci jsou podstatné dvě věci. Zaprvé SIS neměla žádnou personální kontinuitu s FBIS nebo UZSI FMV. Zatímco v ČR bývalí příslušníci plynule přecházeli do služeb nových, v případě Slovenska hromadně využili možnosti odchodu za velmi štedrých podmínek a do nové služby se tak příliš nehrnuli. (Zetocha, 2009) A zadruhé, SIS vznikla jako služba spojující civilní rozvědku i kontrarozvědku do jedné instituce. (Mitro, 2007) Tato jednotná zpravodajská služba potom jako celek podléhá parlamentní kontrole. Naproti tomu Vojenské spravodajstvo sice navenek také vystupovalo jako celek, ale již v zákoně přijatém v roce 1994 je přímo vymezeno jeho dělení na Vojenské obranné spravodajstvo a Vojenskou spravodajskou službu. V čele Vojenského spravodajstva potom stojí ministr obrany, jenž dále jmenuje ředitele obou služeb.

Zpátky ale k politickému vývoji a fungování SIS. Již jsem naznačil, že Mečiar využíval budování nových služeb k systematickému upevňování své moci postupným dosazováním svých věrných na důležité řídicí pozice. Z počátku se jen snažil mít službu

pod kontrolou, ale postupem času ji začal využívat také k politickému boji. V březnu 1994 krátce po štěpení Mečiarovi HZDS⁹ byl Mečiar na krátko od moci odstaven, ale velmi krátce na to došlo k předčasným volbám, po kterých se mu podařilo vrátit do pozice ministerského předsedy. Po tomto návratu dochází k odvolání ředitele Mitra, jako součást pomsty za jeho postavení se na stranu odštěpenecké frakce. Jelikož se mezitím Mečiarovi podařilo prosadit dodatek k zákonu o SIS, jež přesouval pravomoc jmenovat ředitele z prezidenta na premiéra, nemusel se již dále ohlížet na názor prezidenta Kováče a mohl tak bez větších obtíží jmenovat svého původního favorita na tuto pozici Ivana Lexu. S jeho nástupem do funkce ředitele nastalo budování služby jakožto nástroje vládní moci zneužívaného k systematickému zdiskreditování všech politických oponentů. Aby si Mečiar zajistil službu plně loajální, začal již v roce 1993 manipulovat vydáváním lustračních osvědčení. Pokud tedy některý ze zaměstnanců SIS, nebo uchazečů o zaměstnání vystupoval proti zájmům vládní strany, lustrační prověrku pod nějakou záminkou nedostal, čímž nesplnil formální požadavky pro výkon zpravodajského důstojníka. Tímto si však Mečiar vytvořil mocného protivníka, neboť řada takto vyhozených zpravodajských důstojníků vytvořila nezávislou soukromou zpravodajskou organizace, jež poskytovala médiím informace o všech kauzách spojených s Mečiarovým zpravodajským systémem. (Williams, a další, 2001) Mečiar se naproti tomu spoléhal na 3 okruhy osob. Jednak se jednalo o členy bývalé komunistické mládežnické organizace Československý svaz mládeže, jíž byl sám v 60. letech členem. Druhým okruhem osob byli zpravodajští důstojníci, jež byli vyhozeni z StB po roce 1968 a konečně poslední okruh vysoce postavených důstojníků StB. v roce 1989, jímž dovolil pokračovat ve službě u policie. (Ibid.)

Vrcholem všech těchto politických skandálů se stal únos syna prezidenta Kováče v roce 1995. Ten byl v listopadu 1994 označen zadrženým informátorem SIS v Německu jako jeho komplic. Na základě tohoto obvinění byl na Kováčova syna vydán mezinárodní zatykač, aby jej mohla vyslechnout. Jelikož Slovensko tou dobou nemělo uzavřenou extradikční smlouvu s Německem, bylo domluveno, že Kováč bude vyslechnut na německé ambasádě v Bratislavě. Mečiar se rozhodl využít této situace k ponižení prezidenta a nechal zosnovat plán, jak dostat jeho syna k výslechu do Německa.

---

⁹ Hnutí za demokratické Slovensko

31. srpna byl Kováč přepaden, zmlácen a zpit whisky do němoty. V tomto stavu byl potom vyhozen v blízkosti jedné rakouské policejní stanice, kde byl po „anonymním“ telefonátu nalezen místní policií. Následné vyšetřování se na stopu SIS dostalo sice již necelý týden po tomto incidentu, nicméně cílené zametání stop ze strany SIS a osobní intervence ministra vnitra, jenž nechal vyhodit „příliš aktivního“ vyšetřovatele smetla celý případ do ztracena. (Ibid.)

Formálně podobné excesy měl vyšetřovat dohled parlamentu, prostřednictvím svého Osobitého kontrolního orgánu (OKO). Tento dohled byl ovšem pouze formálním, neboť Mečiar plně využil svoji převahu v parlamentu a členy tohoto orgánu nechal zvolit pouze z řad vládnoucí koalice. Kromě toho, v době kdy se Lexa stal ředitelem SIS byl shodou okolností také předsedou tohoto kontrolního orgánu a této funkce se nehodlal vzdát. To dalo za vznik v demokratickém státě naprosto nevídané situaci, kdy měl ředitel služby provádět jak vnitřní, tak vnější kontrolu vlastní služby. (Williams, a další, 2001) Jak jsem však již zmínil, SIS se zformovala „opozice“ v podobě jejích bývalých příslušníků. Ti úspěšně zásobovali media čerstvými informacemi o řadě ilegálních operací. Tento tlak následně nutil vládu mírnit své kroky a pro příště postupovat opatrněji. (Zetocha, 2009)

V roce 1998 byla slovenská společnost politickou situací znechucena natolik, že již dále nebylo možné Mečiarovo další setrvání ve vládě. *„HZDS se v předvolebním období opíralo o veřejnoprávní média a využívalo je k diskreditaci představitelů opozice (zejména primátorů Bratislavy, Banskej Bystrice a Košic Petra Kresánka, Igora Presperína a Rudolfa Schustera). Jak se ale ukázalo, tyto kroky spíše nahrály opozici. SDK se sice nepodařilo porazit HZDS, ale na vítězné hnutí ztratilo jen 0,67 % hlasů. ... Dosavadní koaliční strany HZDS a SNS získaly dohromady jen 57 křesel. HZDS jako vítěz voleb bylo oficiálně požádáno, aby se pokusilo sestavit vládu. Kromě SNS ale s ním nikdo do koalice nechtěl.“* (Just, 2004) Ač formální vítěz voleb, Mečiar nakonec skončil v opozici, čímž došlo k výměně vládnoucí elity. Nová vládnoucí elita věnovala všem bezpečnostním složkám zvýšenou pozornost a SIS nebyla výjimkou. 27. října 1998 byl Lexa odvolán a zbytek vedení SIS samo rezignovalo. Jako staronový ředitel byl vybrán Vladimír Mitro, jenž měl ve službě provést radikální čistky. Došlo tak k propuštění všech důstojníků, jež měli vazby na StB a dále k prošetření řady kauz z období

Mečiarovy vlády. Bohužel většina důstojníků tyto kroky a svůj následný konec předpokládala a tak si alespoň zajistila bohaté odstupné, když se hromadně nechali povýšit do co nejvyšších hodností. 128 důstojníků tak na odchodném získalo kolem 20 milionů slovenských korun. Na závěr došlo k obnovení demokratického dohledu nad službou, čímž se mohla SIS konečně zaměřit na úkoly, jež jí byly dány zákonem. (Williams, a další, 2001)

4 Co můžeme očekávat do budoucna?

V současné době jsou zpravodajské systémy plně demokratizované, přesto v nich můžeme i téměř 20 let po rozpadu federace nalézt řadu palčivých problémů. Slovenská republika se aktuálně potýká s uniklým spisem Gorila, jenž obsahuje přepisy policejních odposlechů odhalujících napojení úředníků druhé Gašparovičovy vlády. *„Případ se již jednou vyšetřoval, ale byl uklizen "pod koberec". Tentokrát se však po internetu spis rozšířil a nebylo jej možné před veřejností utajit. O míře jeho pravdivosti se vedou bouřlivé diskuse. Některé pasáže jsou s vysokou pravděpodobností autentické, u dalších panují pochybnosti, zda je někdo neupravil či nedopsal.“* (Hejkrlik, 2012) Další podobný případ se objevil ve slovenských médiích loni v listopadu, když deník Nový čas zveřejnil dokumenty dokazující odposlechy některých novinářů ze strany vojenské kontrarozvědky. (Literární noviny, 2011) Slovenské zpravodajské služby se tak budou muset do budoucna zřejmě ještě naučit, jak podobným únikům zamezit, nebo lépe předcházet a nevytvářet pro ně důvody. Co se týče organizačního uspořádání, v současné době slovenskou zpravodajskou komunitu tvoří 3 služby, Jednotná civilní SIS a dvě služby armádní. Ministerstvo obrany ale připravilo novelu zákona o Vojenském spravodajstvu, podle které by se měly tyto dvě služby od 1. ledna 2013 sloučit do jedné. Tento zákon nicméně musí ještě projednat parlament, kde opozice již předem avizovala, že jej nepodpoří, neboť se jedná pouze o populismus. (SITA, 2012)

Také Česká republika má v současné době 3 zpravodajské služby, ve srovnání se Slovenskem však v opačném uspořádání, neboť má dvě služby civilní a jednu armádní. Ač se může na první pohled zdát, že se jedná o systém relativně stabilní, dá se

očekávat, že v blízké budoucnosti dojde také k jeho změně.¹⁰ Je sice těžké v současné době odhadovat směr, kterým se další vývoj vydá, nicméně dlouhodobé tendence jsou minimálně „vymanit“ UZSI z organizace ministerstva vnitra. Často diskutovanou otázkou také zůstává kontrola jednotlivých služeb a jejich pravomoci. Obě služby vymezené zvláštním zákonem, tedy BIS a VZ, podléhají také parlamentní kontrole, zatímco UZSI je kontrolováno pouze vnitřně a exekutivně. Přitom sama služba by větší dohled ocenila, neboť by se tím odstranila řada pochybností a také by to znamenalo větší důvěru v tuto službu.¹¹ Zároveň by však služby potřebovaly také větší pravomoci, neboť pro účinný boj s celou řadou hrozeb jsou stále nedostatečné. Je sice pravdou, že ty neúčinnější pravomoci služby získávají teprve v době akutního ohrožení, či dokonce až po prvním útoku, viz např. přijetí US PATRIOT Act po útocích na Newyorská dvojčata, nicméně určitě je dobré být včas předem připravený. V českém prostředí je ale bohužel dědictví StB stále v živé paměti a tak sebemenší zvýšení pravomocí potkává hlasitý nesouhlas, nebo přinejmenším značná nedůvěra. Tomuto bohužel příliš nepomáhá ani fakt, že ač většina bývalých důstojníků StB ze služeb již odešla, řada jich stále setrvává, často i na místech nejvyšších. Další vlna čistek nicméně již není na pořadu dne, neboť zatímco napříč občanskou společností se ozývají stále silné hlasy ke zrušení KSČM a perzekuci lidí spojených s bývalým režimem, v případě zpravodajských služeb by takový krok mohl být spíše na škodu, neboť, jak již jsem se zmiňoval dříve, by řada lidí mohla pocítit křivdy a chtít na veřejnosti mluvit o věcech, jež mají být utajeny.

Závěr

Závěrem své práce bych si dovolil jen krátké shrnutí. Ač se na první pohled může zdát, že se zpravodajský systém v ČR vyvíjel odlišně od toho Slovenského, bližším pohledem zjistíme, že největší roli zde hraje jisté zpoždění vlastní transformace. Zatímco systém v ČR navázal kontinuálně na systém federální a posléze byl dále reformován, systém slovenský byl budován od úplného začátku. Vlastní transformace zde navíc byla přerušena téměř pětiletým obdobím autoritativní vlády Vladimíra Mečiara. Zatímco v ČR byla s první výměnou vládních elit na přelomu let 1997/1998 takřka dokončena personální obměna všech služeb, na Slovensku sice teprve začínala, ale o to radikálněji

---

¹⁰ Příloha 2

¹¹ Na toto téma se ze služby ozývalo výroků mnoho, za všechny např. (Česká televize, 2007)

byla provedena. Celkový počet služeb se sice nelišil, nicméně v každé zemi byl zvolen trochu odlišný přístup ke slučování. Zatímco ČR rozhodla o sloučení služeb armádních, do roku 2005 dokonce pouze formálně, slovenská strana vytvořila jednotnou službu civilní. Tímto krokem bylo vytvořeno vhodné prostředí pro snažší ovládnutí SIS a její zneužívání v politickém boji. Zde je nicméně nutné zdůraznit, že na vině tohoto stavu nebyla podoba služby, nýbrž z vůle politické elity, jež využila situace po rozpadu federace, zejména v nacionální oblasti.

V současné době, po více jak 20 letech od započatí transformačního procesu, se v obou státech nachází zpravodajské systémy co do kvality srovnatelné. Politické elity se v obou zemích zpravodajské služby postupně naučily vnímat jako důležitou součást bezpečnostního systému. Na druhé straně se služby v obou zemích potýkají s podobnými problémy, jako jsou nechtěné úniky informací, zejména ze strany jejich bývalých příslušníků. V tomto směru se zdá, že ČR si většinu obdobných skandálů již odbyla zejména v období prvního střídání politických elit, na základě čehož se naučila takovýmto únikům předcházet. Naproti tomu na Slovensku se mediální kauzy pevně zakořenily jako nástroj veřejné kontroly, jenž byl často také jediným nástrojem skutečně fungujícím.

Taktéž v obou zemích reformy zpravodajského systému téměř jistě nejsou stále dokončeny a ve větší či menší míře můžeme v nejbližší budoucnosti očekávat jejich pokračování. Ať už se bude jednat o diskuzi nad zmíněným sloučením slovenských armádních služeb, či „pouze“ řešení otázky zefektivnění kontroly služeb, či (výrazné) posílení jejich pravomocí. Neboť zpravodajské služby v obou zemích vznikly bez jakýchkoliv exekutivních pravomocí, jelikož se předpokládalo spíše jejich fungování na bázi analytické, doplněné o sběr informací z otevřených zdrojů.

Použitá literatura

SITA. 2012. Nová tajná služba sa bude volat' Vojenské spravodajstvo. *webnovinky.cz*. [Online] 22. 5 2012. [Citace: 30. 07 2012.] <http://www.webnoviny.sk/slovensko/nova-tajna-sluzba-sa-bude-volat-voje/501453-clanok.html>.

BIS. Čím se zabýváme. *Bezpečnostní informační služba*. [Online] [Citace: 12. 07 2012.] <http://www.bis.cz/cim-se-zabyvame.html>.

Černý, Oldřich. 2008. The Aftermach of 1989 and the Reform of Intelligence: The Czechoslovakian Case. [autor knihy] Hans Born a Marina Caparini. *Democratic Control of Intelligence Services : Containing Rogue Elephants*. Abingdon, Oxon, GBR : Ashgate Publishing Group , 2008, Chapter 6. Dostupné elektronicky z <<http://site.ebrary.com/lib/alltitles/docDetail.action?docID=10209127&p00=isbn%3A%20978-0-7546-4273-2>>.

Česká televize. 2007. Potřebujeme silnější pravomoci i kontrolu. *UZSI*. [Online] 11. 09 2007. [Citace: 30. 07 2012.] <http://www.uzsi.cz/cz/potrebujeme-silnejsi-pravomoci-i-kontrolu.html>.

Hejkrlík, Pavel. 2012. "Volič je h...o" a další neuvěřitelné perly ze spisu Gorila. *Týden.cz*. [Online] 14. 01 2012. [Citace: 30. 07 2012.] http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/volic-je-h-o-a-dalsi-neuveritelne-perly-ze-spisu-gorila_214316.html.

Just, Petr. 2004. *Politický systém Slovenska*. Praha : autor neznámý, 2004. Studijní text pro JPB136: Komparativní politologie III. Dostupné online <http://just.wz.cz/texty/politicky_system_slovenska.doc>.

Lefébvre, Stéphane. 2011. The Czech Experience With Intelligence Reforms, 1993 - 2010. *The international journal of intelligence and counterintelligence*. 2011, Sv. Issue 4, Volume 24, stránky 692-710.

Literární noviny. 2011. Slovenská vojenská tajná služba odposlouchávala novináře . *Literární noviny*. [Online] 21. Listopad 2011. [Citace: 30. 07 2012.]

<http://www.literarky.cz/svet/evropa/6790-slovenska-vojenska-tajna-sluba-odposlouchavala-novinae>.

Mitro, Vladimír. 2007. *Začiatky v SIS a některé zkušenosti z pôsobenia v nej.* místo neznámé : Asociace bývalých spravodajských důstojníků, 2007. Příspěvek do diskuze Symposia "Zmeny v spravodajských službách". Dostupné online <http://www.absd.sk/zmeny_v_spravodajskych_sluzbach/>.

Pokorný, Ladislav. 2007. *Základy právní úpravy činnosti zpravodajských služeb.* Praha : Policejní akademie ČR, 2007. ISBN: 978-80-7251-242-3.

Rozkaz náčelníka II. správy SNB. 1989. Organizační řád hlavní správy kontrarozvědky SNB. *Ústav pro studium totalitních režimů.* [Online] 15. Březen 1989. [Citace: 16. 07 2012.] http://www.ustrcr.cz/data/pdf/rozказы/orstb71-89/rn_ii_s_snb_18_1989.pdf.

Úřad pro zahraniční styky a informace. 2007. Kdo je agent. *Úřad pro zahraniční styky a informace.* [Online] 31. 10 2007. [Citace: 11. 07 2012.] <http://uzsi.cz/cz/kdo-je-agent.html>.

—. 2007. Zpravodajská informace. *Úřad pro zahraniční styky a informace.* [Online] 23. 11 2007. [Citace: 20. 06 2012.] <http://www.uzsi.cz/cz/zpravodajska-informace.html>.

—. 2007. Zpravodajská operativní práce (Human Intelligence – HUMINT). *Úřad pro zahraniční styky a informace.* [Online] 11. 23 2007. [Citace: 21. 06 2012.] <http://uzsi.cz/cz/zpravodajska-operativni-prace-human-intelligence-humint.html>.

Vojenské zpravodajství ČR. 2008. VOZ bojuje s minulostí / 1990 – 1993 /. *Vojenské zpravodajství ČR.* [Online] 2008. [Citace: 28. 07 2012.] <http://www.vzcr.cz/Kapitolavkr/127.aspx>.

Warner, Michael. 2009. Wanted: A definition of "intelligence". [autor knihy] Christopher Andrew, Richard J. Aldrich a Wesley K. Wark. *Secret Intelligence: A Reader.* New York : Routledge, 2009.

Williams, Kieran a Deletant, Dennis. 2001. *Security Intelligence Services in New Democracies: The Czech Republic, Slovakia and Romania.* London : Palgrave, 2001. ISBN: 0-333-71372-9.

Zeman, Petr. 2008. *Historie a limity debat o reformě zpravodajských služeb v ČR aneb umíme si už nelít čistého vína?* Praha : Institut pro Evropskou politiku Europeum, 2008. Příspěvek k debatě o reformě zpravodajských služeb v České republice: Pracovní panel k reformní agendě.

Zetocha, Karel. 2009. *Zpravodajské služby v nové demokracii.* Brno : Barrister & Principal , 2009. ISBN: 978-80-87029-64-0.

Seznam příloh

Příloha 1 – Schématické srovnání zpravodajských služeb ČR (převzato (Pokorný, 2007 str. 40))	40
Příloha 2 - Rozhovor	41

Přílohy

Příloha 1 – Schématické srovnání zpravodajských služeb ČR (převzato (Pokorný, 2007 str. 40))

Srovnání	BIS	ÚZSI	VZ
<i>Právní úprava</i>	zák. č. 153/1994 Sb. zák. č. 154/1994 Sb.	zák. č. 153/1994 Sb.	zák. č. 153/1094 Sb. zák. č. 289/2005 Sb.
<i>Rozpočet</i>	vlastní kapitola	součástí rozpočtu MV	Součást rozpočtu MO
<i>Působnost</i>	<p>Informace:</p> <ul style="list-style-type: none"> - o záměrech a činnostech namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti ČR - o ZS cizí moci - o činnostech ohrožujících státní a služební tajemství - o činnostech, jejichž důsledky mohou ohrozit bezpečnost nebo význam ekonomické zájmy ČR - týkající se organizovaného zločinu a terorismu. <p>Plní další úkoly, pokud tak stanoví tak zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, jíž je ČR vázána.</p>	<p>Informace:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mající původ v zahraničí, důležité pro bezpečnost a ochranu zahraničněpolitických a ekonomických zájmů ČR. <p>Plní další úkoly, pokud tak stanoví zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, jíž je ČR vázána.</p>	<p>Informace:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mající původ v zahraničí, důležité pro obranu a bezpečnost ČR - o zpravodajských službách cizí mocí v oblasti obrany - o záměrech a činnostech namířených proti zabezpečení obrany ČR - o záměrech a činnostech ohrožujících utajované skutečnosti v oblasti obrany ČR. <p>Plní další úkoly, pokud tak stanoví zvláštní zákon nebo mezinárodní smlouva, jíž je ČR vázána.</p>
<i>Jmenování ředitele</i>	Vláda po projednání v přísl. výboru PS PČR	Ministr vnitra se souhlasem vlády	Ministr obrany se souhlasem vlády po projednání v přísl. výboru PS PČR
<i>Odvolání ředitele</i>	vláda	Ministr vnitra se souhlasem vlády.	Ministr obrany se souhlasem vlády
<i>Odpovědnost ředitele</i>	vládě	ministru vnitra	ministru obrany
<i>Parlamentní kontrola</i>	ano - PS PČR	ne	ano - PS PČR
<i>Specifické prostředky získávání informací</i>	zpravodajské prostředky: zpravodajská technika, krycí doklady a krycí prostředky, sledování. Osoby jednající ve prospěch.	pouze pro ochranu činností na území ČR: sledování osob a věcí, krycí doklady, nástrahová a zabezpečovací technika, osoby jednající ve prospěch	zpravodajské prostředky: zpravodajská technika, krycí doklady, krycí prostředky, sledování osob a věcí. Osoby jednající ve prospěch.

Příloha 2 - Rozhovor

Rozhovor s vysoce postaveným bývalým úředníkem Kanceláře prezidenta a Úřadu vlády, jenž přicházel se zpravodajskými službami pravidelně do styku a je plně zasvěcen do zpravodajského systému České republiky. Tato příloha je neveřejná.